

kazati, zakaj, kar se učenci učé, morajo tudi z očmi resnično viditi. Šola brez kazavnega nauka je dolgočasna, in morí duha“. — Učitelj se ponižno priklone, in pravi: „Vaša opomba, gospod oglednik, je gola resnica; toda po pravici vam povem, da do sedaj še sam nisem tako srečen, da bi poznal kaj več denarjev, kakor jih poznajo moji učenci“.

Dopisi in novice.

Iz Velikovca. 22. dec. (Pervi shod učiteljev zavoljo društva za napredovanje.) V sredo preteč. l., 19. decembra, smo se tú zbrali skorej vsi učitelji naše dekanije in dva iz Doberlevasi, da bi vpeljali društvo, katerega lepi namen bi bilo napredovanje, naj se učitelji naši zmiraj boljše izurjajo in se boljšajo naše šole. Učiteljeva naloga je velika! Kako hudo in težko je pri tem delu! Da se pa vse prav in vestno storiti more, potrebno je zmirej boljšega izurjenja v svojem stanu. Zatorej smo tudi tukaj izrekli željo, da naj se napravi učiteljsko društvo, in res zgodilo se je tako. — Okoli 10. ure dopoldne omenjenega dne se zberemo v izbi 4. razreda velikovške glavne šole in pretresamo marsiktere reči. Sklenilo se je tudi nazadnje, naj bo tak shod vsak mesec enkrat. Vselej naj dva učitelja, ktera se popred volita, vsak eno pedagoško jima napovedano nalogo v očitni seji izveršujeta. Drugi družniki naj pa njuno izdelovanje na reščeto vzamejo in svojo kritiko delajo. Po tem je bila volitev društvenega voditelja in zapisovavca. Za voditelja je bil izvoljen g. Bogomir Nikl, podučitelj v 2. razredu, in za pisarja Janez Zima, podučitelj v 1. razredu na glavni šoli v Velikovcu. — Dalje se je pogovarjalo o tem, ktere pedagoške knjige in časopise naj si naročimo. Naročili se bomo tudi na „Učiteljskega Tovarša“. Vsak družnik (kterih je 14), plača na mesec 50 kr. Prihodnji shod je 9. januarja 1867. O tem drugikrat kaj. *)

Učitelji! le krepko na noge, da pokažemo svetu, kaj je naša naloga in kako se ta dá k sreči vsega človeštva izpeljevati! („Slov.“)

Iz pod Grintovca. Kaj praviš, „Tovarš“, kako je to, da so vsi prelepi ukazi, ki zadevajo šolo in učitelja, tako malo rodovitni, da učitelji sim in tje še ne vemo, ali imamo še kaj pravice do svoje zastale plače, ali ne. Tudi jaz imam pri srenji še nekaj goldinarjev shranjenih za boljše čase, to je, za take čase, kedar se bodo učiteljem enako c. k. vradnikom na tanko plačevali njihovi dohodki. Jaz menim, da učiteljeve plače nikakoršna druga postava ne bode vredila in stanovitno vresničila, kakor tista, ki poreče. „Vé srenje na deželi še sim ter tje ne znate, ali tudi nočete po zasluženji plačevati svojih učiteljev, zato bote od sedaj za naprej plačevale pri c. k. davkih toliko več, kolikor dajete sicer učitelju. Učitelj pa bo vsaki mesec iz

*) Prosimo, povejte tudi „Tov.“ kaj o tem hvalevrednem napredovanju! Vredn.

državne ali deželne denarnice dobival svojo odmerjeno plačo“. Dokler takega ukaza ne bo na svetlem, bodo učitelji imeli vedno svoje dolžnike pa tudi dolgove pri svojih upnikih. — c.

Iz Ljubljane. M. M. „Freie pädagogische Blätter“ imenuje se šolski list, ki je v novem letu na Dunaji začel izhajati. V svojem programu pripoveduje g. vrednik A. Chr. Jessen (Jēsen), da je nesreča v poslednji vojski I. I. nasledek pomankljivega ljudskega izobraženja v Avstriji. Šolstvo se pa le more predruščiti (reformirati) po učenikih, kateri dobro vedo, kaj in kako. Svet je tedaj začel skrbeti za dobra učiteljska izrejališča (Schullehrer - Seminarien.) Dunajsko mesto je to kaj lepo začelo. Starejši učitelji se vendar ne morejo po seminarjih učiti; njim so pripomočki do daljnega izobraženja bukve, posebno pa pedagoški listi, ki razumevajo čas in njegove tirjatve, ki govoré serčno in doslednje.

In takšen šolski list hočejo biti „Svobodni pedagoški listi;“ borili se bodo za resnico in pravost, in se resno poganjali za napredek. Njih vtemeljitelji so neodvisni možje, ki ne gledajo ne na levo, in ne na desno, in izrekovaje svoje misli, ne pričakujejo vnanje koristi, pa se tudi nimajo bati škode. Tedaj pričakujejo naročnikov in sodelavcev od vseh izvrstnih učenikov, ki bodo v njene predale shranjevali svoje skušnje, in bodo tako slišali eden drugega govoriti in ceniti.

Program obeta po svojih predalih mnogoverstnega blagá:

1. Vvodne članke, ki pretresujejo pedagogiko svojega časa; šolske vredbe in preuredbe.

2. Učene razprave iz antropologije v poduk učenikom, da mladost izrejšajo, a ne dresirajo in mehanično urijo.

3. Šolsko stvarino; pred vsem nove znajdbe v učenosti, ktere šolo zadevajo.

4. Dopise iz domače šole in od domačih učenikov, zlasti pa iz nemških krajev.

5. Pedagoški razgled ali pobirke iz domačih in tujih šolskih listov.

6. Slovestvo, zlasti pedagoško, pa tudi spise za mladino i. dr.

7. Raznoverstnega blagá v premišljevanje in razvedrenje.

Izhajajo ti listi od novega leta vsako saboto na celi poli in veljajo za cesarstvo na $\frac{1}{4}$ leta 1 gold.

Res, kaj lep in mnogoversten program! — Po navadi se pa reče: „Kdor veliko obeta, slabo spolnuje“. Bomo vidili, kako se bode uresnil ta pogovor nad tem listom.

Za danes preglejmo prvo številko tega lista.

Vvodni članek ji je: Odgoja pri Jezuitih. („Die Pädagogik der Jesuiten“.) Reči se mora, vrednik pozná svoj čas in ideje, ktere ga pretresajo; tudi moramo priterditi, da dobro pozná Jezuite in njih ravnanje, kakor namreč poreden fantalin ali lažnik dobro pozná tistega, ki mu je zaslužen zaušnico dal, ali ki ga je nesramne laži prepričal. — Poslušajmo pa raji g. vrednika, kaj nam pripoveduje v zelo obširnih in zapletenih stavkih! Dvoje važnih obravnav je bilo v du-

najskem mestnem zboru; še celó vnanji svet jih je pazljivo poslušal, namreč zastran izrejalšča za učitelje in upora zoper jezuitarske naselbine. Te različne reči se vendar v bistvi strinjate, ker Jezuiti, kamor pridejo, ljudstvo izrejajo, njih odgoja pa je zlasti v Avstriji kaj bridki sad obrodila; tedaj bojimo se jih, branimo se jih! Stoletja in stoletja so Jezuiti učilništvo v Avstriji po svoje vravnovali, in sedaj ko je kervava in silna potreba, da se učilništvo zboljša (reformira), in da se ta jezuitarski duh odžene proti nevarnosti novih jezuitarskih naselbin. Ker je temu tako, ne more tedaj vse eno biti, ako se to jezuitarsko načelo podpira in vterjuje z novim kardelom pravih jezuitov, sicer pridejo k nam kakor begunci, pa so vendar dobri za rabo; od te strani proti namreč upiranje in sovraštvo do vsakega zboljševanja šol, ktero bi se ne vjemalo s sedanjim šolstvom. Možje pa, ki se toliko trudijo za zboljševanje šol — (ti so namreč dunajski liberalci v mestnem odboru, ki hočejo osnovati brezverni [konfessionslosen] pedagogium in šole tergati cerkvi iz roke; ki tedaj sami nejeverci hočejo tudi nejevero v šolo vpeljati) in se na postavni poti za to borijo; kaj mar taki možje se ne bodo brigali za te neznane prišelce in bi jih imeli kar za tujce, ki so k nam pribežali! ker je znano, da jezuitarska vojska — in v tem se slavno razločuje od drugih vojakov — ni nikdar pri miru, in kjer se vstanovi, in kamor jih veter zanese, dela neprestano in nevtrudljivo za namen, kateri je v tem redu (jezuiti namreč delajo za svojo lastno in za izveličanje svojega bližnjega) — pred vsem pa se trudi za izrejo mladine, spodriva in spodkopuje svoje nasprotnike, — kateri se z njimi v misli in načelu pri odgoji ne vjemajo more drugače biti).

Prav je tedaj storil mestni odbor (dunajski), da se je ustavil zoper naselbine pedagogov — ker vsi jezuiti so pedagogi (to so menda tudi vsi pravi svečeniki, ki gorijo za čast božjo in zveličanje neumerjočih duš), ker dolžila ga je država, da prestopa svoje okrožje, ko je hotel vpeljati šole za daljno izobraževanje učencikov, (menda pa ne le v vednosti, temuč tudi v vnemarnosti do vsake vere). Kamor pridejo Jezuiti, nevtrudljivo delajo, in njih vpliv se tako hitro ne zgubi, tedaj je odbor po pravici se upiral zoper njih naselbino; ko bi bil to storil le iz demonstracije, upravičeno bi bilo. Vendar če so Jezuiti odpravljani in se jih ubranimo, zmaga še ni gotova; če hočemo šolstvo zboljšati, treba se je znebiti tistega jezuitarskega duha, ki je v Avstriji tako globoko vkoreninjen, in je tako v navadi, da so se ga mnogi čisto navzeli, dasiravno bi se sramovali, ko bi jih kdo prijatelje jezuitov imenoval.

Tako pišejo „Freie Blätter“ v vvodnem članku, in taki duh veje iz tega „Jeséna“. — Šola v Avstriji je še preveč verna, to je tisti jezuitizem, ki vlada po šolah; odpraviti se mora, sicer ni mogoče šol zboljšati. Strašno so liberalci boječi, ker njih tisoče se boji kakih 3 — 4 jezuitov!

Bilo je v začetku letošnje vojske, ko so vsi liberalni listi, kakor na višjo komando začeli pisati zoper katoliško cerkev; v jeseni pa se po vseh liberalnih listih razlega krik in vik zoper jezuite; sedaj naj

pa kdo pravi, če niso otroci temè modrejši, nego otroci luči v svojem ravnanji. Društvo (frajmavarsko) zapoveduje, njih pisaci pa po nebrojnih časopisih vsi na enkrat glas povzdigujejo; koliko pa je na primer ljudi, ki bi dobre liste, ki v katoliškem duhu pišejo, hotli podpirati! *)

Liberalna stranka skuša pa pred vsem učitelje na svojo stran pridobiti, obeta jim hribe in doline; učeniki pa večidel brez premislica potegnejo za stranko, ktera jim obeta višjo plačo, dasiravno jih dostikrat le za nos vodi; tako si je tudi, kakor vidimo, izvolila „Freie pädagogische Blätter“ za svoj list in učenike si pridobila, da troši z njih pomočjo svoje nauke dalječ na okoli in globoko med ljudstvo; vsi taki pisatelji so vedoma ali nevedoma pomagači prekucijske stranke, in taki listi se potem izboru (elitè) učiteljev ponujajo, ter se ponasajo, da so odvisni, in se nikomur nočejo prikupovati. (!)

Naj za danes povemo še to, da bojo „ti svobodni listi“ hodili k Diesterwegu v šolo, ker že v prvem listu so prinesli dva lista od tega sicer izvrstnega pedagoga, pa nevernega racionalista.

— Milodarna vstanova s 26 gold. 40 kr. letnih obresti, ki jo je izsluženi normalkini vodja, c. k. šolski svetovavec in častni korar, preč. g. Jan. Nep. Schläker vstanovil za učiteljske vdove, je od 1. avg. 1866. l. do tega časa 1867. l. razpisana, da se bo drugi vdovi podelila. Ako je kje kaka vdova, ki ne vživa nikake druge vstanove in hoče za to prositi, naj s pričali dokaže, da je revna, da lepo živi, in da je nje mož naj manj deset let pošteno služil za učitelja malih šol na Kranjskem. Prošnje naj se oddajajo pri preč. knezoškofjskem konzistoriji v Ljubljani do konca prihodnjega mesca.

— Vsled okrožnice preč. ljublj. konzistorija 13. okt. l. 1862 s št. 1716/₂₆₉ se tudi letos razpisuje šest Metelkotovih daril po 50 gl. učiteljem za to leto. Preč. okrajni šolski ogledniki naj tedaj naznanjajo učitelje, ki skerbno obdeljujejo slovenski jezik in pospešujejo tudi sadjerejo.

— Zlati križec za zasluge od Njih veličanstva sta prejela preč. Janez Škofic, fajmošter v Suhoru in čast. g. D. Demšar, učitelj v Senožečah — prvi za svoje zasluge za občinski prid in za zasluge za cerkev in šolo, drugi tudi za zasluge za občinski prid, ker je bil poslednji čas srenjski župan in že 26 let — pridni senožeški učitelj. Slava!

— Dobili smo že davno naznanjene „Pesmi za mladost, naj več za deške in dekliške šole. Eno- dva- in triglasno postavil Anton Nedvéd, c. k. učenik godbe. Veljajo v mehkih platnicah 20 kr. Na Dunaji. V ces. kralj. založbi šolskih bukev. 1866. Ti napevi so sicer pridjani k našim „Berilom“, prodajajo pa se tedaj tudi v posamnem vezku, in imajo prav lično natisnjeni te le pesmi z napevi: 1. pred šolo: „Pustite k meni otročice!“ 2. po šoli: „Za vse, kar smo se naučili“, 3. veseli učenec: „Veselo veselo kar v šolo hitim“, 4. jutranja molitev: „Vesel in zdrav sem zbudil

*) To skuša tudi „Tovars“, kteri ima iz med duhovnih pisateljev le samo enega stanovitnega.

se“, 5. večerna molitev: „Minul je zopet mi en dan“, 6. lahko noč: „Svetlo solnce se je skrilo“, 7. hoja za Jezusom: „Otrok po poti gre“, 8. češčena si Marija: „Ko v jasnem pasu primigljá“, 9. kje sem domá: „V nebesih sem domá“, 10. mlado jagnje: „Mlado jagnje lepo belo“, 11. angel varh: „Po svetu angel hodi“, 12. zlati čas: „Oj zlati čas, oj zlati čas!“ 14. tri lepe cvetice: „Prelepo cvetejo cvetice spomlad“, 14. kaj cvetice pravijo: „Na trati zeleni cvetice cvetó“, 15. studenček: „Iz pod skale, 'z póke, male“, 16. solnce vse oživlja: „Oj solnčice ljubo, kak siješ lepó!“ 17. zjutraj: „Solnce milo prisvetilo“, 18. večerne misli: „Lepo migljá večerni žar“, 19. zvonikarjeva: „Ko se zaznava“, 20. večerna pesem: „Glejte že solnce zahaja“, 21. Marija pomočnica: „O Devica, pomočnica!“ 22. zvezde: „Tukaj gori se neznani“, 23. večerno solnce: „Kak lepo se solnce ozíra“, 24. pomlad: „Pómlad mila odklenila“, 25. na sv. telesa dan: „Trosimo cvetice“, 26. huda ura: „Solnce vroče se je skrilo“, 27. zima: „V dolinah po hribih“, 28. naše življenje je popotvanje: „Popotvanje bratje“, 29. večerna rosa: „Povsod je tiho“, 30. kaj imam: „Očesi dve imam“, 31. pastirska pesem: „Na trati zeleni“, 32. ribica: „Tam siva gora mi stoji“, 33. Bog za vse skerbi: „Na zemlji miske najti ni“, 34. predica: „Le predi, dekle!“ 35. popotnikova pesem: „Popotnik pridem čez goró“, 36. na goro! 37. cesarska pesem. V predgovoru pravi g. skladatelj: „Spoznavši, kako potrebne so šolske pesmi za našo mladost, sem se veselo lotil tega dela, in sem zložil izvirne napeve k pesmam, ki so v dveh šolskih „Berilih“. Upam, da bode ta mala zbirka lahkkih in prostih pesmic dobro došla učiteljem in mladim pevcem. Ne razlagam tukaj, kako potrebno je šolsko petje; samo to opomnim, da se s šolskim petjem naj bolj budi veselje do petja in do godbe, da se ž njim obrazuje duh in serce, in da se ž njim zeló povzdiguje cerkveno in ljudsko petje“. Učitelji, vidite! zopet imamo lepo pomoč za naše šole.

— Časopis „Primorec“ v Terstu je prišel v večji obliki na svetlo. Voščimo mu obilo bravcev!

— G. A. Marušičev časnik „Domovina“ je tudi že na svetlem. Prav lepih reči nam obeta!

— Slovenski rodoljubi na Štajerskem bodo v Mariboru izdajali nov list z imenom „Slovenski gospodar“. Izhajal bo dvakrat na mesec na celi poli, in bo veljal za celo leto 2 gold. Naročnina naj se pošilja g. dr. Mat. Prelogu, odgovornemu vredniku tega lista. Slovenski listi rastejo tedaj kakor gobe iz tal. Bog daj vsem dovolj spretnih pisateljev pa dovolj naročnikov!

— V Ljubljanski višji gimnaziji je izpraznjena in razpisana profsorska služba za klasično filologijo in slovenščino z 942—1050 gold. dohodki in s pravico 10 letnih doklad. Upamo, da na to mesto pride kak spreten domačin, katerih se nam ne manjka.

— Kranjski deželni odbor je za naj boljšo priročno knjigo za slovenske župane razpisal 200 gold. darila. Rokopisi naj se pošiljajo do konca mesca aprila t. l. Taka knjiga bo koristila tudi pri šolskem pod-

uku. Sedaj še tudi nimamo dobre šolske knjige, ki bi učence učila umnega gospodarstva; kaj pa, ko bi slavni deželni odbor po zgledu marskega tudi to knjigo vzel pod svoje krilo!

— Ravno kar je v g. Egerjevi tiskarnici v Ljubljani prišla na svetlo zanimiva knjiga: „Slovenci, kaj čemo?“ Spisal dr. Jože Vošnjak v Slovenski Bistrici. Cena 25 kr. Drugo več o njenih dobrih sestavkih.

— Nova postava o vojaščini zapoveduje 12 letno vojaško službo, in sicer 6 let o vojskinem času pod zastavo, 6 let pa v rezervi. Tudi učitelji niso oproščeni, toda tih bodo samo 3 leta služili, in bodo potem 9 let v rezervi; pa tudi v teh treh letih lahko dobé odpust. Ako pa pristopijo prostovoljno, služijo samo eno leto, in so potem 11 let v rezervi.

Premembi v učiteljskem stanu.

G. Anton Gogala, učitelj v Bégnah na Gorenskem, je imenovan zgledni učitelj. — G. Nikolaj Stanonik, učitelj v Starem tergu pri Poljanah, je za trdno postavljen.

Listnica. G. V. S. v Š. J.: Ne vemo, ktere knjige mislite, zato vam jih ne moremo poslati. — G. S. L. v C.: Tablice za pisanje dobite pri gg. Giontinitu, Gerberji, Terpinu, Karingerji i. t. d.; ktere so pa boljše, jih sami poskusite! — G. T. Kr. pri sv. Gr.: Željenih reči v slovenskem jeziku nimamo. — Sl. čit. v Sevnici: „Tov.“ velja za celo leto 2 gl. 50 kr.; dobili pa smo le 2 gl. 25 kr. Prosimo še za 25 kr.! — G. P. K. pri sv. Tr.: Belarjevo mašo smo vam poslali. „Veni creatur“ pa se ne dobi natisnjen. — G. Fr. B. pri sv. M.: Lanskega „Tovarsa“ še sedaj dobite po navadni ceni za 2 gold. 50 kr. — G. J. V. v Š. P.: Vi bi radi zvedili premembe v učiteljskem stanu iz lavantinske škofije. Naznanili jih bomo precej, ko jih dobimo. Dosedaj je bil g. učitelj Irgolič v Mariboru tako vljuđen, da nam jih je preskerboval, upamo, da nam jih bo tudi še v prihodnje. Prosimo! — G. J. H. v Š.: Radi bi vam vstregli in natisnili vaš dopis, toda ne vemo, ali bi res kaj prinesel dobička, ali ne, morda le več nevolje. G. „Slovencev“ dopisnik, ko je pisal o sedanjih učiteljih, in je djal, da „učitelji sedanje dobe ne umejo slovnice“ i. t. d., je res učitelje gledal skozi pretamne očnice, toda tu pa tam je tudi govoril golo resnico, ker tudi „Tov.“ pozná že precej dobro marsikoga, ki ga sedanja šolska omika tlačí kakor mōra polni želodec, da ne stori ničesa, kar ni po njegovi volji in pameti. Da med take nihče ne more prištevati tudi vas, vam gotovo priterjuje dobra svest. Delajmo prav, in ne poslušajmo, kaj pravi ta pa uni!

Iz Gorenskega smo dobili odperto pismice učiteljem, v katerem se učiteljem živo naroča, da naj pri sedanjih volitvah tudi oni pripomorejo, da se v deželni zbor volijo možje, ki so verli domoljubi itd. Radi bi natisnili to pismice, ako bi bil naš list bolj političen; v pedagogičnem listu pa ne smemo o tem preveč govoriti, sicer — G. g. učitelje tedaj zavračamo o tej zadevi na druge domače časopise, ki to reč ravno sedaj izvrstno obdelujejo.

Odgovorni vrednik:

Andrej Praprotnik.

Tiskar in založnik:

Jož. Rudolf Millo.